Kommissorium for tænketanken for et godt seniorarbejdsliv

Baggrund

Seniorers tilknytning til arbejdsmarkedet er central for de offentlige finanser og ude på arbejdspladserne, hvor seniorerne gerne vil bidrage, og hvor de er værdsatte kollegaer og medarbejdere.

Tidligere havde seniorer en markant højere ledighed i forhold til resten af befolkningen. Denne merledighed er i dag så godt som væk. Langt færre seniorer modtager førtidspension, og flere deltager aktivt på arbejdsmarkedet i stedet for at modtage fx efterløn.

Der er flere årsager til de gode resultater. Der er tegn på, at seniorer igennem de sidste 10-15 år har fået et bedre helbred, en højere arbejdsevne og højere levetid. I dag kan seniorer eksempelvis se frem til at leve længere end for 15 år siden. Restlevetiden for 60-årige er således steget fra ca. 20½ år i 2000 til ca. 23 år i 2013. Tilsvarende er sandsynligheden for at overleve fra alderen 55 til 70 år steget med godt 6 pct.-point. Der er samtidig i de seneste 15 år foretaget en række reformer, der understøtter, at det bedre helbred for seniorer kan blive omsat til en højere beskæftigelsesgrad. Det gælder fx 1999-reformen af efterlønnen og tilbagetrækningsreformen.

Der er desuden gennemført arbejdsmarkedsreformer, der har styrket seniorers arbejdsmarkedstilknytning. Eksempelvis var der tidligere særlige dagpengerettigheder for personer i alderen 55-59 år, der indebar, at dagpengeperioden kunne forlænges frem til efterlønsalderen. Særreglen var med til at fastholde ældre i ledighed og modvirkede, at seniorer blev betragtet som en ressource på arbejdsmarkedet.

Reformerne, der er gennemført i de senere år, bygger videre på de gode resultater, så stadig flere seniorer bidrager aktivt på arbejdsmarkedet. Der er imidlertid potentiale for at understøtte den positive udvikling yderligere.

Seniorer er samtidig en meget sammensat gruppe, og der eksisterer forskellige vilkår på tværs af brancher. For at sikre, at intentionerne om en senere tilbagetrækning og muligheden for et godt seniorarbejdsliv realiseres, er der brug for mere viden om, hvad der har betydning for, om seniorer kan fastholde tilknytningen til arbejdsmarkedet og komme i job igen, hvis de bliver berørt af ledighed.

En gradvist ældre aldersgruppe er ikke i sig selv en udfordring, hvis det følger af en tilsvarende bedre generel helbredstilstand. Udviklingen skal endvidere ses i det lys, at befolkningens uddannelsesniveau generelt stiger i takt med, at ældre generationer forlader arbejdsmarkedet og erstattes af yngre generationer med højere uddannelsesniveau.

Der er også brug for viden om, hvorvidt der er jobfunktioner, som det kan være lettere at varetage som fx 65-årig eller for ældre med helbredsproblemer? Er der seniorer, som er i særlig høj risiko for at stå i en situation med forældede kompetencer eller helbredsproblemer, og hvordan kan dette forebygges?

Regeringen nedsætter på den baggrund en tænketank for et godt seniorarbejdsliv.

Undersøgelsestemaer for tænketanken

Tænketanken skal arbejde med to overordnede undersøgelsestemaer:

Kan beskæftigelsesindsatsen til ledige seniorer forbedres?
Seniorer har ikke større risiko for at blive ledig end andre aldersgrupper, men det kan for nogle være svært at få et job igen. Det kan blandt andet skyldes, at arbejdsgiverne regner med en snarlig tilbagetrækning eller forældede kompetencer.

Seniorernes uddannelsesmæssige sammensætning og arbejdsmarkedsbaggrund vil dog ændre sig over tid, ligesom opfattelsen af det at være senior kan ændre sig gradvist over tid. Det kan påvirke seniorernes ledighedsmønstre fremadrettet.

Tænketanken skal derfor arbejde med følgende undersøgelsestemaer:

- Beskrive seniorernes beskæftigelses- og ledighedsmønstre.
- Beskrive hvad der karakteriserer seniorer, der bliver langtidsledige? Hvad karakteriserer dem, der kommer tilbage i job? Og hvad karakteriserer de virksomheder, der ansætter seniorer fra ledighed?
- Hvilke seniorpolitiske indsatser virker i forhold til at få denne gruppe af udsatte ledige seniorer tilbage på arbejdsmarkedet?
- Brugen af seniorjob samt fordele og ulemper ved ordningen.

Kan seniorer fastholdes bedre på arbejdsmarkedet?
Seniorer kan være i større risiko for at have forældede kompetencer og opleve aldersbetingede helbredsproblemer. På den baggrund er det nyttigt at have mere viden om, hvordan disse udfordringer kan ventes at udvikle sig fremadrettet, samt hvilke eventuelle initiativer der kan hjælpe med at fastholde seniorer på arbejdsmarkedet.

Tænketanken skal derfor arbejde med følgende undersøgelsestemaer:

- Gennemgang af Beskæftigelsesministeriets lovgivning mv. og uønskede konsekvenser heraf i forhold seniorer på arbejdsmarkedet.
- I hvilke brancher er seniorer særligt udsatte i forhold til fx aldersbetingede helbredsudfordringer og forældede kompetencer?
- Kan der peges på indsatser, der kan medvirke til genindtræden på arbejdsmarkedet for seniorer, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet?
- Hvad karakteriserer virksomheder, der gør en indsats for at fastholde seniorer – og i hvilket omfang vil der være mulighed for at styrke seniorernes fodfæste på arbejdsmarkedet gennem udbredelse af best practice?
- Hvad har betydning for seniorers beslutning for at forlade arbejdsmarkedet?
- Er der brancher eller jobfunktioner, hvor det er lettere eller en fordel at være senior?
- Hvilke tiltag kan effektivt understøtte en aktiv seniorpolitik på virksomhederne?

Proces og rammer for tænketanken

Tænketankens arbejde skal gennemføres i perioden april 2015 til 2. halvår 2016 og afsluttes med en rapport, der præsenterer undersøgelsesresultater for forskellige grupper af seniorer, men også konkrete løsningsforslag og initiativer. Tænketanken skal selv afgrænse de relevante seniorgrupper, som tænketanken ønsker at se på, idet der dog som udgangspunkt skal tages afsæt i personer, der højst er 5 år fra efterlønsalderen.

Der skal således tages højde for, at opfattelsen af det at være senior kan ændre sig gradvist, i takt med at gennemsnitsalderen i arbejdsstyrken stiger, og de ældre på arbejdsmarkedet generelt har helbred og er bedre uddannede end de nuværende seniorer på arbejdsmarkedet.

Tænketanken kan i det omfang, det er relevant, hente inspiration fra andre lande, som har gjort sig erfaringer med seniorpolitiske tiltag, og som står med nogle af de samme strukturelle udfordringer for seniorer.

Tænketankens forslag må ikke indebære lavere strukturel beskæftigelse, svækkelse af de strukturelle offentlige finanser eller den finanspolitiske holdbarhed. Tænketankens forslag skal understøtte en lav ledighed blandt seniorer og herunder forbedre indsatsen i forhold til at fastholde seniorer på arbejdsmarkedet.

Tænketanken skal undervejs foretage debatskabende initiativer samt inddrage berørte organisationer og interessenter i deres arbejde.

Tænketanken sekretariatsbetjenes af Beskæftigelsesministeriet med inddragelse af andre ministerier efter behov. Derudover kan tænketanken rekvirere eksterne analyser, ligeledes efter behov.